

Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích Přírodní vědy - Supplementum

Acta Musei Bohemiae Meridionalis in České Budějovice - Scientiae naturales

Sbor. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy

52

7–21

2012

Hnízdění vzácných bahňáků na Českobudějovicku v první dekádě 21. století s významným rokem 2007

Breeding of rare waders in České Budějovice area (South Bohemia, Czech Republic) during first decade of 21st century with the significant year 2007

Vojtěch KUBELKA¹ & Jiří PYKAL²

¹Katedra ekologie, Přírodovědecká fakulta UK, ²Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Abstract. Breeding records of five wader species: Black-winged Stilt (*Himantopus himantopus*), Pied Avocet (*Recurvirostra avosetta*), Black-tailed Godwit (*Limosa limosa*), Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) and Common Redshank (*Tringa totanus*) in years from 2001 to 2010 in České Budějovice area (South Bohemia, Czech Republic) are summarised in this paper. The year 2007 was important for lower water levels in fishponds. The flat muddy bottoms of fishponds provided interesting breeding possibilities for waders. This situation was especially suitable for Black-winged Stilt and Pied Avocet. These species generally don't breed in this area under normal climatic conditions. Two pairs of both species successfully bred in 2007. The Common Redshank also bred in higher numbers 9–12 pairs in 2007 (numbers during the whole decade for the same area were between 2–12 breeding pairs). There was no confirmed record of breeding in Eurasian Curlew during 2001–2010, but there were many more observations of them during the breeding period in suitable breeding biotopes in 2007. On the contrary, the year 2007 was the worst for Black-tailed Godwit – only 3 breeding pairs (numbers during the whole decade for the same area were between 3–9 breeding pairs). Ethological notes about breeding in 2007 and possibilities of rare wader conservation in České Budějovice area are further discussed.

Key words: České Budějovice fishpond basin, breeding shorebirds, Black-winged Stilt, Pied Avocet, Black-tailed Godwit, Eurasian Curlew, Common Redshank.

Abstrakt. Příspěvek shrnuje údaje o hnízdění 5 druhů bahňáků: pisila čáponohá (*Himantopus himantopus*), tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*), břehouš černoocasý (*Limosa limosa*), koliha velká (*Numenius arquata*) a vodouš rudonohý (*Tringa totanus*) v letech 2001 až 2010 na Českobudějovicku. Rok 2007 byl významný nižším stavem vody v rybnících a poskytoval zajímavé hnízdní možnosti pro bahňáky na dnech upuštěných rybníků. Tato situace byla vhodná zejména pro pisilu a tenkozobce, kteří za normálních klimatických podmínek v oblasti zpravidla nehnízdí. Oba druhy v roce 2007 úspěšně vyhnízdily v počtu dvou párů. Vodouš rudonohý také hnízdil ve vyšších počtech 9–12 párů, průměrně hnízdilo (za celou dekádu) 2–12 párů. U kolihy nebylo hnízdění prokázáno, ale v roce 2007 bylo pozorováno výrazně větší množství kolih v hnízdní době na vhodných hnízdních lokalitách. Naopak pro břehouše byl suchý rok 2007 nejhorší (hnízdily pouze 3 páry), průměrný odhad během dekády činil 3–9 párů ročně. Etologické poznámky o hnízdění v roce 2007 a možnosti ochrany vzácných bahňáků na Českobudějovicku jsou dále diskutovány.

Klíčová slova: Českobudějovické rybníky, hnízdění, pisila čáponohá, tenkozobec opačný, břehouš černoocasý, koliha velká, vodouš rudonohý.

Úvod a popis sledované oblasti

Rybničná oblast v Českobudějovické pánvi severozápadně od Českých Budějovic patří k nejvýznamnějším lokalitám výskytu vodních a mokřadních ptáků v České republice (ŠŤASTNÝ et al. 2006). V oblasti mezi Českými Budějovicemi a Dívčicemi v nadmořské výšce 390–400 metrů se nachází mnoho desítek rybníků nejrůznější velikosti, od sotva hektarových až po čtyřsethektarový Bezdrev, jeden z největších rybníků v České republice. Rybníky jsou obklopeny převážně zemědělskou půdou, lesnatost celého území je velmi nízká. V minulosti se nacházely v okolí některých rybníků a vodních toků rozsáhlejší komplexy vlhkých luk, ty však byly v 50. – 80. letech 20. století téměř kompletně odvodněny.

Intenzita rybničního hospodaření se v posledních několika desetiletích výrazně zvýšila, přispěly k tomu také splachy živin z hnojených zemědělských pozemků. V důsledku těchto vlivů je dnes naprostá většina rybníků hypertrofních, na začátku vegetační sezóny jsou často ještě přihnojovány chlévskou mrvou, přestože zásoba živin v rybničních sedimentech je značná. Po prožrání přirozené potravy (bezobratlí živočichové ve vodním sloupci a ve dně rybníku) jsou ryby přikrmovány obilím. Přes tyto zásadní vlivy, které způsobily značné negativní změny v ekosystémech rybníků, hostí rybníky na Českobudějovicku druhově pestré spektrum vodních a mokřadních ptáků včetně bahňáků s výskytem četných vzácných, zvláště chráněných a ohrožených druhů (BRANDL et al. 2002, MACHÁČEK et al. 2008). Ty jsou zde chráněny formou dvou ptačích oblastí (Českobudějovické rybníky a Dehtář) a několika přírodních rezervací (Vrbenské rybníky, Mokřiny u Vomáčků, Velký Karasín).

Vzhledem k dostatku až nadbytku živin v rybnících bylo v rybářské praxi upuštěno od tradičního letnění a zimování rybníků, kterým byla zvyšována úživnost rybníků (rychlejší mineralizace organické hmoty na vzduchu). V důsledku toho je dnes naprostá většina rybníků stále na vodě, rybníky jsou většinou ihned po výlovu znovu zastavovány a napouštěny. Výjimkou jsou některé malé rybníky využívané jako plůdkové, které jsou postupně naháněny v průběhu jara. To vede k situaci, kdy obnažená dna rybníků, jako hnízdní biotop bahňáků, se vyskytují v celé oblasti jen sporadicky. Lokalitou, která částečně nahrazovala tento úbytek vhodných biotopů, byly odkalovací nádrže bývalé úpravny uranové rudy MAPE v Mydlovarech. Tyto nádrže jsou však postupně rekultivovány (zaváženy), takže od roku 2009 ztrácejí význam pro hnízdění bahňáků. Vzhledem k tomu, že komplexy vlhkých luk v okolí rybníků byly téměř kompletně odvodněny, jsou dnes hnízdní biotopy lučních bahňáků na Českobudějovicku velmi vzácné, jejich výskyt je do značné míry náhodný a hůře předvídatelný.

Běžnější druhy: čejka chocholátá (*Vanellus vanellus*) a kulík říční (*Charadrius dubius*) hnízdí v současné době na Českobudějovicku, ale i v jiných regionech, převážně na orné půdě (ŠŤASTNÝ et al. 2006, KUBELKA et al. 2010). Tuto změnu v hnízdním prostředí již hůře zvládají vzácnější druhy jako břehouš černoocasý, koliha velká a vodouš rudonohý, jejichž hnízdní populace v ČR značně poklesly, v případě kolihy jde o druh na pokraji vyhynutí (ŠŤASTNÝ et al. 2006, GAHURA 2010). Příležitostně se vyskytující vhodné hnízdní lokality, jako jsou dna spuštěných rybníků, mohou těmto druhům výrazně pomoci. Vzácně hnízdícími druhy bahňáků, vázanými na podobné hnízdní biotopy, jsou v ČR i pisila čáponohá a tenkozobec opačný. Shrnutí poznatků o hnízdním výskytu těchto pěti druhů na Českobudějovicku v letech 2001–2010 je cílem tohoto článku.

Klimatické podmínky a hydrologická situace na rybnících v roce 2007

Na mimořádně mírnou zimu 2006/2007, která byla prakticky bez sněhu a s minimem dešťů, navázalo podobně suché jaro 2007. Deficit srážek na srážkoměrné stanici v Českých Budějovicích činil

za měsíce září – prosinec 2006 téměř 60 % proti dlouhodobému průměru, leden – březen 2007 byly srážkově lehce nad normálem, zato duben 2007 byl mimořádně suchý, prakticky beze srážek (ANONYMUS 2012).

Deficit srážek vedl k tomu, že se některé rybníky po podzimních výlovech do jara nepodařilo naplnit kvůli nedostatečnému přítoku vody. Nejvíce se to projevilo na rybnících v okolí Dívčic, kde zůstaly poloprázdné dva středně velké rybníky – Zbudovský a Černá. Navíc v zimě 2006/2007 probíhalo odbahnění a oprava hráze rybníka Nová, dalšího ze soustavy dívčických rybníků. Oprava byla ukončena v dubnu, teprve v květnu začal být rybník napouštěn. Nízký stav vody byl na jaře 2007 také na rybníku Volešek, ležícím asi 4 kilometry jižně od Dívčic. Tato mimořádná klimatická a hydrologická situace umožnila současné hnízdění (příp. hnízdění výskyt) několika druhů vzácných bahňáků na obnažených dnech těchto rybníků.

Zbudovský rybník – středně velký rybník o výměře 28 hektarů, ležící mezi obcemi Dívčice a Zbudov. Ve středu rybníka se nachází malý ostrůvek o průměru asi 20 metrů porostlý křovitými vrbami. Za nízkého stavu vody na jaře 2007 byly obnaženy rozsáhlé plochy rybníčního dna, jednak kolem tohoto ostrůvku, a také při přítoku v severní části rybníka. Hladina rybníka v průběhu května a následně června postupně pozvolna klesala (voda byla zachycována ve výše ležících rybnících Černá a Nová) a došlo k obnažování a následnému zarůstání dalších částí rybníčního dna. Napouštění rybníka bylo z důvodu hnízdění vzácných bahňáků zastaveno ČIŽP ČR.

Rybník Černá – středně velký rybník o výměře 31 hektarů, ležící při západním okraji obce Dívčice. V severní části rybníka byly při jeho odbahnění před několika desítkami let vytvořeny z jemných rybníčních sedimentů dva ostrůvky, které jsou postupně abrazí rozplavovány. Při nízkém stavu vody v rybníku na jaře 2007 byly obnaženy menší plochy rybníčního dna v okolí obou ostrůvků a při severním břehu rybníka. Hladina rybníka v průběhu května pomalu, ale zřetelně stoupala.

Rybník Nová – rybník o výměře zhruba 15 hektarů, ležící při jižním okraji obce Dívčice. Od rybníka Černá je oddělen pouze silnicí. Rybník byl v zimě a v časném jaře 2007 vypuštěn kvůli odbahnění a opravě hráze. Během května začalo jeho pomalé napouštění, až do konce hnízdění sezóny v červenci však zůstala většina plochy dna obnažená, zarůstala nízkou řídkou bylinnou vegetací.

Rybník Volešek – jeden z největších rybníků v Českobudějovické pánvi o výměře 137 hektarů ležící asi 4 kilometry jižně od předchozích rybníků dívčické soustavy. V západní části rybníka se nachází ostrov o průměru asi 60 metrů, porostlý křovinami a stromy. Za nízkého stavu vody na jaře 2007 byly obnaženy rozsáhlé plochy dna v okolí ostrova a při jihozápadním a západním břehu rybníka. Na jihozápadním břehu rybníka byla v průběhu hnízdění sezóny 2007 rozsáhlá skládka chlévské mrvy. Ta byla částečně nahrnuta cca 25 m od okraje do mělké vody rybníka v délce cca 50 m břehu a v průběhu sezóny lehce zarostla a vytvořila bahňákům vhodné hnízdění podmínky.

Komentáře k jednotlivým druhům

U každého druhu je kromě krátkého úvodu stručně rozepsán jeho výskyt na území Českobudějovicka v první dekádě 21. století (záznamy pocházejí z kartotéky Jihočeského ornitologického klubu) a podrobně je zpracována hnízdění sezóna 2007. V odstavcích hnízdění v roce 2007 nejsou uváděna jména příslušných autorů pozorování (tato data jsou pro lepší přehlednost textu součástí tabulky v příloze). Veškerá etologická pozorování a poznámky o umístění hnízd pocházejí od prvního z autorů a vztahují se k uvedenému datu pozorování, pokud není uvedeno jinak.

Pisila čáponohá (*Himantopus himantopus*)

Ve střední Evropě neexistují pravidelná hnízdiště tohoto druhu mimo Maďarsko, jako hnízdící se pisila objevuje ojediněle, případně nárazově ve větších počtech. Tato situace nastává, pokud nejsou vhodné hnízdní podmínky na jihoevropských hnízdištích a pisily nomádským způsobem hledají lepší hnízdiště severněji (ŠŤASTNÝ et al. 2006). Z území ČR pocházejí do roku 1997 pouze 3 potvrzená hnízdění pisil a další množství pozorování nevyklučující hnízdění (značná část údajů pochází z oblasti jižních Čech – Českobudějovicko, Třeboňsko a Písecko). Ke třetímu hnízdění došlo právě v roce 1997 na Českobudějovicku na odkalištích MAPE Mydlovary u Zlivi, kde byla úspěšně vyvedena dvě mláďata (F. Vitek). V roce 2000 byly nehnízdící pisily pozorovány na 2 lokalitách u Českých Budějovic (HUDEC et al. 2005). Celkový hnízdní stav pisily čáponohé v ČR v letech 2001–2003 činil 0–2 páry (prokázané hnízdění pouze na jižní Moravě). Oproti dřívějším mapováním došlo k mírnému nárůstu početnosti (ŠŤASTNÝ et al. 2006).

V roce 2001 byl v jižních Čechách 30. 6. – 8. 7. pozorován 1 pár na rybníku Velký Potočný u Keštran (Mar. Šálek). V hnízdní sezóně 2002 byl výskyt pisily zaznamenán 7. 5. na ryb. Velký Tisý na Třeboňsku – 1 ex. (B. Kloubec) a od 11. 7. do 20. 7. se 2 ex. zdržovaly na Českobudějovicku – MAPE Mydlovary (J. Pykal a kol.). Z roku 2003 pochází pozorování pouze z Třeboňska – 16. 5. 1 ex. na rybníce Koclířov (J. Bureš). V letech 2004–2006 nebyl na celém území jižních Čech výskyt pisily čáponohé zaznamenán.

V roce 2007 bylo na Českobudějovicku shromážděno 29 pozorování tohoto druhu z období hnízdní sezóny, jeden další údaj pochází z Písecka (tab. 1). Došlo ke dvojímu úspěšnému hnízdění a to na rybníce Černá u Dívčic a na rybníce Volešek u Pištína. První pisila se objevila 17. 4. na Volešku, následovala pozorování více ptáků z Voleška a poté ze Zbudovského rybníka. Jeden pár byl pozorován 10. 5. na opuštěném rybníce Černá a 18. 5. již na stejné lokalitě inkuboval snůšku. Hnízdo bylo umístěno na okraji polorozplaveného ostrůvku (zvětšen díky nižší vodní hladině) při severním břehu rybníka, v čerstvé cca 10 cm vysoké vegetaci 1,5 m od kraje vody a cca 8 cm nad vodní hladinou. V sezení na vejcích se střídali oba rodiče, střídání probíhalo přibližně po 30–45 minutách. Samec po odchodu z hnízda ještě cca 30 vteřin. házel drobné lístečky směrem k hnízdu, podobně jako tenkozobec opačný. Při střídání i během inkubace pták často urovnával vejce a okolí hnízda. Byla zahlédnuta pravděpodobně 4 vejce (přes vegetaci nebylo zřetelně vidět). Pták, který neseděl na snůšce, se zpravidla zdržoval nedaleko a na stejném rybníce se i živil. Koncem května se na Volešku zdržovaly 2 páry pisil, začátkem června byl pozorován na stejné lokalitě 1 pár s hnízdním chováním a 10. 6. bylo tamtéž objeveno hnízdo tohoto páru. Bylo umístěno na okraji velmi členitého specifického poloostrova tvořeného nahrnutím chlévské mrvy cca 25 m do rybníka v šíři 50 m u západního břehu rybníka. To vytvořilo členitou mozaiku pomalu zarůstajících ostrůvků a pásů hnoje v mělké vodě. Toto unikátní hnízdiště kromě pisil z bahňáků využily čejky chocholaté a vodouši rudonozí a pravděpodobně i břehouši černoocasí. Hnízdo pisil bylo 20 m od břehu rybníka, cca 8 cm nad hladinou ve sporé vegetaci. Dne 23. 6. byla pozorována rodinka 2 ad. + 3 pull. na rybníce Nová. Téměř jistě se jednalo o ptáky hnízdící na vedlejším ryb. Černá (při přesunu museli překonat během dne frekventovanou silnici). Hlavním důvodem přesunu byla zřejmě vhodnější potravní nabídka. Rybník Černá se celkem rychle naháněl a již zde nebyl dostatek obnaženého dna, kdežto rybník Nová byl po odbahnění postupně napouštěn a dno pomalu zarůstalo řídkou vegetací. Tentýž den (23. 6.) bylo na Volešku zjištěno 13 pisil (1 hnízdící pár + dalších 11 ad.). Začátkem července byla na Volešku pozorována rodinka 2 ad. + 4 pull. + 4 ex., dalších 11 ex. bylo tentýž den na Knížecím rybníce. Mláďata se na Volešku zdržovala v oblasti poloostrova chlévské mrvy a občas se schovávala dospělému rodiči pod křídla. Rodinka 2 ad. + 3 juv. (pravděpodobně z rybníka Černá a následně Nová) byla pozorována 12. 7. na MAPE Mydlovary. Na Volešku bylo 29. 7. pozorováno 18 pisil (1 zde vyhnízdivší pár se 4 vzletnými juv. + dalších 12 ad.) – jednalo se o maximální počet zjištěný na jedné lokalitě. Začátkem srpna byly

zaznamenány 4 ad. pisily opět na Zbudovském rybníce a poslední pisily na Českobudějovicku byly pozorovány 18. 8. na Knížecím rybníce – 2 ad. + 4 juv. (tato rodinka pravděpodobně z Voleška se zde zdržovala již od začátku srpna). Celkově byla na dvou lokalitách vyvedena 3 a 4 mláďata, hnízdní ztráty tedy byly minimální.

V roce 2008 byly pisily na Českobudějovicku pozorovány šestkrát během června a července na 4 lokalitách v počtu 2–6 ex. Jeden pár hnízdl na upuštěném rybníce Knížecí (hnízdění chování obou rodičů, intenzivní varování, hnízdo nebo mláďata však nebyla dohledávána), výsledek hnízdění není znám (V. Kubelka). V roce 2009 pocházejí z hnízdní sezóny pouze dva záznamy z mokřiny u Voleška – 3. 7. 2 ex. (M. Pakandl) a 11. 7. 1 ad. (V. Kubelka). V roce 2010 byla pisila na Českobudějovicku zaznamenána pouze jednou a to 28. 3. – na Dolním rybníku u Novosedel 4 ex. (P. Jakeš).

Tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*)

Česká republika leží mimo hlavní hnízdní areál tohoto druhu. Nejbližší pravidelná hnízdiště se nacházejí na Neziderském jezeře (DELANY et al. 2009). Tenkozobec opačný patří k vzácně a nepravidelně hnízdícím bahňákům na území ČR. Od 90. let 20. stol. se častěji vyskytoval jako hnízdící pták na Českobudějovicku (1990 – 6 párů, 1991 – 4 páry, 1995 – 2–3 páry, 1998 – 2–3 páry, 2000 – 1 pár), vždy na dnech spuštěných rybníků (HUDEC et al. 2005). Celkový hnízdní stav tenkozobce v ČR v letech 2001–2003 byl odhadnut na 1–4 páry (hnízdění bylo prokázáno pouze ve třech mapovacích kvadrátech v jižních Čechách). Oproti dřívějším mapováním došlo k mírnému nárůstu početnosti (ŠŤASTNÝ et al. 2006).

V roce 2001 nebyl hnízdní výskyt tenkozobců na Českobudějovicku zaznamenán. V roce 2002 bylo prokázáno hnízdění 2 párů na odkalištích MAPE Mydlovary (T. Had a kol.), v roce 2003 na stejné lokalitě pozorováno až 8 ex. (T. Had, J. Pykal, P. Koubek), v roce 2004 pouze 2 ex. (M. Frencl), obojí bez prokázání hnízdění. V hnízdní sezóně 2005 byli tenkozobci pozorováni na rybníce Vitín – 2 ex., Dehtáři – 6 ex. (M. Pakandl) a na odkalištích MAPE Mydlovary – 1 ex. (M. Frencl). V roce 2006 nebyli tenkozobci v hnízdní sezóně na Českobudějovicku zjištěni.

V roce 2007 bylo na Českobudějovicku shromážděno 27 pozorování tohoto druhu z období hnízdní sezóny, další 1 údaj pochází z Písecka (viz tab. 1). K úspěšnému vyhnízdění 2 párů došlo na upuštěném rybníku Zbudovský na Dívčicku. První jedinec se objevil 1. 4. na Volešku. Od konce dubna se ptáci začali zdržovat na Zbudovském rybníku a 4. 5. již jeden pár seděl na hnízdě. Od 10. 5. již seděly oba dva páry na vejcích. Hnízda byla umístěna na bahnito-písčitém obnaženém břehu ostrůvku v centrální části rybníka ve výšce 25 a 35 cm nad vodní hladinou, cca 12 m vzdálená od sebe. Obnažené dno rybníka postupně zarůstalo sporou vegetací. Nejkratší vzdálenost rozšířeného ostrůvku od břehu rybníka byla cca 50 m. Ke střídání partnerů na hnízdě docházelo za ceremoniálu házení drobných předmětů směrem k hnízdu, zde nejčastěji utržených lístečků rdestu. Tento akt prováděl většinou střídající pták, ale stejně se choval i celý pár společně k hnízdu s vejci, případně pták, který hnízdo právě opouštěl. Střídající pták před dosednutím občas zobákem zkontroloval všechna vejce, ale rozhodně to nebylo pravidlem. Na ostrůvku mezi hnízdy odpočívalo značné množství vrubozobých (hlavně husy a poláci), ale ke konfliktu s tenkozobci docházelo velmi zřídka. Oba páry společně atakovaly poletující vránu a poté po 3 a 3,5 minutách znovu usedly na své snůšky. Nedocházelo k žádným vnitrodruhovým konfliktům. Na lokalitě se kromě dvou hnízdících párů zdržoval pátý dospělý tenkozobec, který chodil okolo a v jednu chvíli usedl na ostrůvek stejným způsobem, jako kdyby rovněž seděl na hnízdě (po dobu 5 min. velmi matoucí). Střídání partnerů na hnízdě probíhalo cca po 45 minutách. Jeden spárovaný ex. byl na pravé noze okroužkován (pro velkou vzdálenost se však nepodařilo kroužek odečíst). První mláďata byla pozorována 30. 5. Koncem první dekády června byly pozorovány oba páry se 3 a 2 pull. Obě rodinky zůstávaly na Zbudovském rybníku, kde postupně zarůstající dno rybníka poskytovalo dostatek úkrytů a potravních příležitostí, které však s postupným

zmenšováním plochy rybníka ubývaly. Dospělí ptáci v blízkosti mláďat atakovali i racka chechtavého a čejku chocholatou. Do 5. 7. pochází veškerá pozorování pouze ze Zbudovského rybníka. Poté již mláďata dosáhla vzletnosti a tenkozobci byli pozorováni na řadě jiných míst (Volešek, Nová, Dehtář), ale i mimo oblast Českobudějovicka, pokud tedy nešlo o jiné ptáky. Poslední záznamy jsou z 2. 8. na třech rybnících Českobudějovicka. Celkově byla úspěšně vyvedena 3 a 2 mláďata, což znamená, že od 10. 6. nedošlo k mortalitě mláďat.

V roce 2008 byli tenkozobci od konce dubna do května pozorováni na mírně upuštěném rybníce Horní Novosedelský na Dívčicku v počtu 2–4 ex. (J. Závora, V. Kubelka, M. Frencl). Poté byl 7. 6. nalezen 1 hnízdicí pár na odkalištích MAPE Mydlovary. Hnízdo bylo umístěno na okraji protáhlého ostrůvku v mělce zaplavené části odkaliště (V. Kubelka), výsledek hnízdění není znám. Dne 1. 7. byli opět pozorováni 2 ex. na Horním Novosedelském ryb. (M. Frencl). V průběhu dubna a května roku 2009 byli tenkozobci pravidelně pozorováni v počtu 1–5 ex. na obnaženém dně rybníka Nová u Dívčic (J. Pykal a kol.). Hnízdění však prokázáno nebylo. V roce 2010 nebyl tenkozobec během hnízdění sezóny na Českobudějovicku zaznamenán.

Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*)

Nám nejbližší významnější hnízdiště tohoto druhu (obr. 1–2 v barevné příloze č. 1) se nacházejí v Maďarsku (DELANY et al. 2009). Tento druh po své expanzi v 1. polovině 20. století začal v 60. letech ustupovat ze všech svých hnízdišť na našem území. Při prvním hnízděním mapování v letech 1973 až 1977 byla odhadnuta početnost tohoto druhu pro celou ČR na 250–500 hnízděních párů (HULDEC et al. 2005). Nejinak tomu bylo v oblasti jižních Čech, kde úplně zmizel z oblasti Blatenska a Strakonicka. Jeho početnost v Českobudějovické pánvi byla odhadnuta v roce 1984 na 23–25 párů, v roce 1985 na 13–18 párů (ŠÁLEK 1987). V celých jižních Čechách byla jeho početnost odhadnuta v letech 1985–1989 na maximálně 10–15 párů (PYKAL et al. 1990). Další pokles byl zaznamenán v roce 1990 – v Českobudějovické pánvi maximálně 8 párů (PYKAL 1992). V letech 1990–1997 kolísala hnízděcí početnost břehoušů na Českobudějovicku mezi 7–18 páry (BUREŠ 1998). Odhad z posledního mapování v letech 2000 až 2003 prezentuje 10–20 párů pro celou ČR a maximálně 7 párů v Českobudějovické pánvi (ŠTASTNÝ et al. 2006). Výskyt břehoušů černoocasých v Českobudějovické pánvi v letech 1990–2010 je podrobně zpracován v jiném článku tohoto sborníku (BUREŠ 2012), proto zde nebude dále rozváděn.

V roce 2007 bylo na Českobudějovicku shromážděno 31 záznamů břehoušů z hnízděcí sezóny (viz tab. 1). Oproti jiným rokům tentokrát hnízdil břehouš pouze na obnažených dnech spuštěných rybníků (BUREŠ 2012). Na loukách a orné půdě chyběly podmáčené plochy. Hnízdění prokázáno nebylo, ale pravděpodobné hnízdění bylo zjištěno na Volešku (2 páry) a na Zbudovském rybníce (1 pár). První 2 ptáci se objevili na Volešku 7. 3. a následně zde jejich počet narůstal (max. 30. 3. – 23 ex.). Poté se zřejmě tyto břehouši z části rozptýlili do okolí. Dne 13. 4. tokaly 4 páry na loukách u Munic, k hnízdění však nedošlo. Koncem dubna tokal 1 pár na Zbudovském rybníce (z této lokality pochází 7 záznamů břehouše, včetně posledního – 1 ex. 23. června). Rozsáhlý bahnitý poloostrov v severní části rybníka, pomalu zarůstající sporou vegetací představoval příznivé hnízděcí prostředí. Další ojedinělé záznamy pocházejí z MAPE Mydlovary a Knížecího rybníka. Nejpravděpodobněji došlo k zahrnutí na rybníce Volešek. Vhodné hnízděcí prostředí představoval poloostrov rozhrnuté chlévské mrvy v rybníce – stejné místo jako u pisily čáponohé. Na Volešku bylo 14. 4. pozorováno 6 ex., 11. 5. min. 1 pár tokal, 13. 5. byly přítomny 2 páry, podle chování zřejmě s mláďaty, 3. 6. min. 3 ad. a 16. 6. 13 ex. Poslední záznam je bez určení stáří jedinců, může se tedy jednat také o odrostlá mláďata z téže lokality.

Koliha velká (*Numenius arquata*)

Jako hnízdič se do ČR koliha velká rozšířila teprve během poloviny 20. století (GAHURA 2010). Něko-

lik záznamů o hnízdění pochází také z oblasti Českobudějovicka. Jediná potvrzená hnízdění z jižních Čech (u Třeboně, u rybníka Dehtáře a u Vlhlav – poslední dvě lokality jsou na Českobudějovicku) pocházejí všechna z roku 1973 (ŠŤASTNÝ et al. 1974). V letech 1973 až 1977 byl stav kolih velkých pro ČR odhadnut na 25–50 párů a od té doby docházelo ke snižování počtů. V letech 1985–1989 byla v ČR početnost kolihy odhadnuta na 5–15 párů (HUDEC et al. 2005). Dle posledního mapování v letech 2001–2003 hnízdí v ČR pouze 1–3 páry kolihy velké. Hnízdění bylo prokázáno pouze ve 3 mapovacích kvadrátech – 2 na jižní Moravě a 1 v západních Čechách (ŠŤASTNÝ et al. 2006).

V roce 2001 byl v hnízdní sezóně (podzimní průtahové údaje o kolihách jsou v jižních Čechách pravidelné v počtech až do několika desítek ex., tato data však nejsou zahrnuta do této studie) výskyt kolih velkých zaznamenán v loukách u Nákří – 6. 4. 8 ex. (Mar. Šálek a kol.) a 13. 4. 3 ex. tamtéž (T. Had). Další údaj pochází od Čejkovic, z pole u rybníka Blatec – 5. 5. 1 ex. (J. Bureš). Poslední pozorování je z Písecka – 3. 6. na Klokočínských loukách 1 ex. (Mar. Šálek). V roce 2002 byla kolih na Českobudějovicku a rovněž v celých jižních Čechách pozorována v hnízdním období pouze jednou, a to 29. 5. na odkalištích MAPE Mydlovary 3 ex. (T. Had a kol.). V letech 2003 a 2004 nebyly kolihy v hnízdní sezóně vůbec pozorovány. Z roku 2005 existují 3 záznamy: 21. 5. na Volešku 1 ex. (M. Frencl), 11. 6. na odkalištích MAPE Mydlovary 2 ex. (I. Průša) a 16. 6. na Dehtáři 1 ex. (M. Pa-kandl). Z následujícího roku 2006 pocházejí rovněž 3 údaje: 21. 4. 1 ex. na Blatci u Čejkovic a tentýž den 1 ex. na Vyšatově (obojí J. Bureš) a 27. 6. na loukách u Nákří 11 ex. (I. Průša). Poslední pozorování zřejmě zachycuje dříve protahující ptáky, případně pohnízdni shromaždiště.

V roce 2007 se kolihy velké zdržovaly na Českobudějovicku v průběhu celé hnízdní sezóny, bylo shromážděno 34 záznamů, další 1 údaj pochází z Písecka (tab. 1). Hnízdění prokázáno nebylo, ale na řadě spuštěných rybníků opakovaná pozorování kolih svědčí o možném zahnízdění. Jedná se o rybníky: Zbudovský – 13 záznamů (zarůstající dno – velmi vhodný biotop), Volešek – 10 záznamů a Knížecí – 6 záznamů (podobná biotopová situace), Dehtář – 2 záznamy a rybníky Černá, Hlásný a Bezdrev po 1 záznamu. Žádný pozorovatel však nezaznamenal tok či jiné hnízdní chování nasvědčující hnízdění. Od poloviny března do konce června se jednalo nejčastěji o 3–4 členné skupinky (max. 6 ex.), případně jednotlivé ptáky. Od července do začátku srpna byla častěji pozorována větší hejna 11–19 kolih. Pozdější pozorování protahujících kolih velkých již nebyla do této studie zahrnuta.

V roce 2008 byly kolihy v hnízdním období pozorovány pouze jednou – 26. 4. 2 ex. na Volešku (P. Jakeš) a v roce 2009 taktéž jedenkrát – 1. 6. min. 2 ex. na Knížecím rybníce (V. Kubelka). Z roku 2010 pochází také jeden záznam z hnízdní sezóny a to 16. května přelet 15 ex. nad rybníkem Velké Nákří u Dívčic (J. Vondrka).

Vodouš rudonohý (*Tringa totanus*)

V ČR tento řídec hnízdící bahňák od 2. poloviny 20. století postupně ubývá. V letech 1973–1977 byl hnízdní stav v ČR odhadnut na 80–150 párů a při druhém mapování (1985–1989) již jen 40–60 párů. Hlavními českými hnízdišti jsou jihočeské rybníční pánve (HUDEC et al. 2005). Výrazný pokles hnízdících vodoušů na Českobudějovicku a Třeboňsku dokumentuje ŠÁLEK (1987), v 80. letech na Vodňansku KLOUBEC & KLIMEŠ (1995) a pro celé jižní Čechy taktéž PYKAL et al. (1990). Nezlepšení situace reflektuje i ŠÁLEK (1996). Do posledního mapování v letech 2001–2003 došlo k dalšímu poklesu hnízdních populací, a to na 25–40 párů. K silnému úbytku došlo zejména v jižních Čechách, na střední Moravě došlo naopak k mírnému nárůstu (ŠŤASTNÝ et al. 2006).

V roce 2001 hnízdili vodouši rudonozí na Českobudějovicku na 2 lokalitách v počtu 5 párů, na MAPE Mydlovary 3 páry (Mar. Šálek) a na Dehtáři 2 páry, zde bylo 13. 5. nalezeno i jedno hnízdo se 4 vejci (T. Had). V následujícím roce 2002 hnízdili vodouši min. na 3 místech v počtu 3–4 párů. Na Dehtáři byl pozorován min. 1 pár (T. Had a kol.), mláďata byla pozorována na sádkách v Dívčicích (T. Had) i na sádkách u Čejkovic (J. Šebestian), další pár byl v průběhu května pozorován na Vyšatově a na

přelomu května a června se zdržovali další 2 ex. na rybníce Vitín (obojí M. Pakandl). V roce 2003 byli hnízdicí vodouši pozorováni opět na dvou lokalitách v počtu min. 2 párů. Na Dehtáři hnízdl 1 pár (T. Had) a na louce u rybníka Blatec u Dívčic 1. 5. hnízdl jeden pár + tokal další samec (J. Pykal). Z roku 2004 existují pouze 2 záznamy z Českobudějovicka – 7. 6. na poli u Mydlovar 4 ex. (I. Průša) a 12. 6. louky JZ od Dívčic 1 ex. varovné chování (M. Pakandl), hnízdění tedy prokázáno nebylo. V roce 2005 vodouši rudonozí hnízdl min. na 5 lokalitách Českobudějovicka v počtu 8 párů. Na rybníce Vitín pravděpodobně hnízdl 1 pár (M. Pakandl), na Dehtáři hnízdl pravděpodobně 4 páry (10. 6. zde bylo pozorováno 17 ex., část již zřejmě juv.), u rybníka Vyšatov hnízdl další 1 pár, na odkalištích MAPE Mydlovary min. 1 pár (pozorována pull.) a další jeden pár hnízdl v podmáčené pastvině u Haklových Dvorů (vše V. Kubelka). V roce 2006 hnízdl na Českobudějovicku asi 4–6 párů vodoušů na 5 lokalitách. V podmáčené pastvině u Haklových Dvorů se od dubna do půlky května zdržoval 1 pár, na Dehtáři v průběhu jara tokal 1M, na MAPE Mydlovary hnízdl 1 pár – 18. 6. byla pozorována i mláďata (vše V. Kubelka), na Vyšatově byl 18. 5. 1 pár + 2 pull. (P. Bürger). Dva páry vodoušů tokaly 8. 4. na Zbudovských blatech, později však zjištěni nebyli. Pozorovány byly i koncem května 2 ex. na rybníce Mlýnský u Sedlce a 1. 7. 2 ex. na sádkách v Dívčicích (vše M. Pakandl). Ojedinelý je údaj o pozorování 35 ex. na zaplavených zbudovských loukách 8. 7. (I. Průša). Jistě se jedná o jedince v pohnízdni době, kteří mohli vyhnízdit někde poblíž, ale spíše se jedná o ptáky na průtahu.

V roce 2007 na Českobudějovicku vyhnízdl 9–12 párů vodouše rudonohého. Celkem se sešlo 40 pozorování tohoto druhu (viz tab. 1). První jedinci se objevili 9. 3. na rybníce Volešek, kde se o týden později vyskytovalo až 18 ex. Na odkališti MAPE Mydlovary průkazně vyhnízdl 3 páry minimálně se 2, 3, a 4 mláďaty. Na rybníku Volešek v navezené chlěvské mrvě hnízdl alespoň 3 páry vodouše (stejně jako břehouši a pisily). Z toho 2 páry vyhnízdl průkazně minimálně s 1 a 3 mláďaty. Hnízdění dalšího páru na této lokalitě bylo klasifikováno jako pravděpodobné. K dalším pravděpodobným hnízděním po 1 páru došlo na rybnících Knížecí, Zbudovský a Černá. Zde ptáci hnízdl pravděpodobně v řídké vegetaci postupně porůstající dno rybníka. Na rybníce Černá bylo zaznamenáno další možné hnízdění 1 páru. K možnému hnízdění došlo také na rybníce Dehtář a na louce Zbudovských blat. Maximální počet byl zaznamenán 10. 6. na Volešku – 21 ex. Poslední ptáci byli pozorováni 5. 7. na téže lokalitě.

V roce 2008 v sledované oblasti vyhnízdl pravděpodobně 8 párů vodoušů na 5 lokalitách. Na MAPE Mydlovary to byly pravděpodobně 3 páry (později pozorován min. 1 juv.), na Knížecím rybníku 2 páry, na Vyšatově 1 pár (vše V. Kubelka), na Zbudovských blatech pravděpodobně 1 pár a podobně 1 pár v mokřině u železniční stanice Zbudov (obojí J. Bureš), nehnízdicí jedinci byli pozorováni i na dalších dvou místech. Rok 2009 byl o něco bohatší. Na Českobudějovicku vyhnízdl pravděpodobně 7–10 párů vodouše rudonohého, podobně jako v roce 2007 většina na obnažených dnech rybníků (Knížecí rybník, Nová u Dívčic, Plástovický rybník a Dehtář – M. Pakandl, M. Frencl, I. Průša a J. Bureš), či v blízkém okolí, 1x hnízdl ve vlhké louce (mokřina u Voleška) a 1x v podmáčené polní depresi u Dasenského rybníka. Hnízdění však prokázáno nebylo (V. Kubelka). Rok 2010 byl z hlediska hnízdění výskytu vodouše rudonohého rovněž významný. V Ptačí oblasti Českobudějovické rybníky hnízdl 7–12 párů. Pozdní tání sněhu a jarní deště zajistily výskyt řady vhodných hnízdišť v podobě dlouhodobě podmáčených ploch v zemědělské krajině. Na rozdíl od roku 2007 pravděpodobné hnízdění bylo zaznamenáno především v podmáčených loukách (Olší 1 pár, mokřina u Voleška 2 páry, louky u Blatce 1 pár, v podmáčeném nezvláčeném oraništi v kukuřičném poli u Zbudovského rybníka 1 pár, v témže biotopu u Křenovic 1 pár a v podmáčeném poli s pícninou u Zavadilky taktéž 1 pár). Možné hnízdění bylo zjištěno v podmáčených loukách na Zbudovských blatech u Vomáčky 1 pár a u Vyšatova 1 pár, dále v jetelišti u Dívčic 1 pár a na dnech upuštěných rybníků Mlýnský u Sedlce a Dolní Novosedelský po 1 páru (vše V. Kubelka). K dalšímu hnízdění došlo i v širším okolí v podmáčeného oraništi u Dřemlin a poté dále na Písecku (V. Kubelka, V. Štorek, M. Frencl).

Diskuse

Výše uvedených pět druhů bahňáků hnízdí na Českobudějovicku řídko až velmi vzácně. Jedná se však v současnosti o nejvýznamnější oblast pro hnízdění těchto druhů na jihu Čech a významné hnízdiště v rámci celé ČR (ŠTASTNÝ et al. 2006). Pisila čáponohá hnízdila na Českobudějovicku v první dekádě 21. století v počtu 0–2 párů, pouze v roce 2007 prokazatelně zahnízdily právě 2 páry, o rok později 1 pár. Stejný odhad hnízdní početnosti je pro tenkozobce opačného, tedy 0–2 páry. Dva páry prokazatelně zahnízdily v letech 2002, 2007, v roce 2008 na Českobudějovicku prokazatelně hnízdil 1 pár. Pro břehouše černoocasého je v uvedeném desetiletém období odhad 3–9 hnízdicích párů (BUREŠ 2012), v roce 2007 pouze 3 pravděpodobně hnízdicí páry. Hnízdění kolihy velké nebylo na Českobudějovicku v letech 2001 až 2010 prokázáno, ale jednoznačně nejvíce pozorování z hnízdní doby pochází právě z roku 2007. Vodouš rudonohý hnízdí ve sledované oblasti v počtu 2–12 párů, v roce 2007 to bylo 9–12 párů. U tohoto druhu je pravděpodobně spodní hranice odhadu početnosti ve skutečnosti o něco vyšší, protože bez provedení systematického průzkumu oblasti prvním autorem v posledních letech by pozorované počty hnízdicích vodoušů rudonohých byly výrazně nižší. Vliv aktivity jednotlivých pozorovatelů může hrát roli i v odhadu početnosti dalších zmiňovaných druhů, ale nejvýznamnější je právě u vodouše rudonohého. Pro ostatní druhy je celkové monitorovací úsilí ornitologů ve sledované oblasti přibližně konstantní a výrazně neovlivňuje odhady jejich hnízdní početnosti. Z výše uvedeného výčtu vyplývá, že rok 2007 byl významný pro hnízdění pisily a tenkozobce, vyšší hnízdní početnost měl i vodouš rudonohý a vyšší četnost výskytu v hnízdní době zaznamenala kolihy velká. Zejména pisila a tenkozobec jsou v našich podmínkách při hnízdění vázaní na obnažená dna rybníků a pravidelné letnění některých rybníků ptačí oblasti Českobudějovické rybníky by mohlo být přínosné nejen pro tyto druhy, ale i řadu dalších organismů, jak ukazují zkušenosti z jižní Moravy (SYCHRA et al. 2008). Naopak břehouš černoocasý hnízdil v roce 2007 na Českobudějovicku v nejnižším počtu párů z celé sledované dekády (BUREŠ 2012). To může být způsobeno tím, že se jedná o druh úzce vázaný na vlhké luční porosty a tyto biotopy v roce 2007 chyběly, byly zcela vysušeny. Náhradou za vlhké podmáčené louky mohou být i ojedinělé a nestandardní hnízdní biotopy jako například nahrnutá chlěvská mrva na kraji upuštěného rybníka. Na Volešku v roce 2007 plocha tohoto biotopu o velikosti pouhých cca 0,13 ha vytvořila hnízdiště 2 párů břehoušů, 3 párů vodoušů rudonohých a 1 páru pisil. Plochu k hnízdění využily i čejky chocholaté a zřejmě další mokřadní ptáci. Toto zjištění naznačuje, že tento typ prostředí může být mokřadnímu ptactvu (zejména bahňákům) k užitku a je potřeba podobným stanovištím v krajině věnovat zvýšenou pozornost. Vhodných podmáčených luk (které nejsou příliš husté a nerostou zjara příliš rychle) je však ve sledované oblasti nedostatek i ve vlhčích letech. Tímto směrem by bylo žádoucí adresovat vhodná agro-environmentální opatření (AEO) než pravděpodobně nepříliš účinné AEO pro bahňáky na trvale travních porostech, které je v současné době k dispozici (MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ 2007). Jihočeský ornitologický klub měl snahu vykoupit od majitele podmáčenou louku u rybníka Volešek – jedno z posledních pravidelných hnízdišť břehouše na jihu Čech. Na to majitel pozemku nepřistoupil a v současné době se projednává kompromisní řešení – možnost výstavby malého rybníka s přirozenou výtopou vhodnou pro hnízdění bahňáků.

Výše uvedené etologické poznámky týkající se hnízdění jednotlivých druhů bahňáků jsou v souladu s údaji prezentovanými ve Fauně ČR (HUDEC et al. 2005), případně rozšiřují poznatky ve Fauně ČR uveřejněné. Pouze v případě tenkozobce opačného autoři uvádějí, že pokud na jedné lokalitě v našich podmínkách hnízdilo více párů, hnízda od sebe byla vzdálena cca 150–200 m. To doplňuje naše pozorování, kdy obě hnízda v roce 2007 byla vzdálena pouze 12 m. Doba sezení na vejcích obou párů pravděpodobně odpovídala 23–24 dní. U pisily čáponohé se kromě 2 hnízdicích párů ve sledované oblasti od druhé poloviny června do začátku srpna roku 2007 zdržovalo okolo desítky dospělých pisil čáponohých. To podporuje invazní charakter výskytu tohoto druhu na našem území, zaznamenaný i v dřívějších letech (HUDEC et al. 2005).

Poděkování

Děkujeme především všem členům JOK, kteří nám poskytli svá terénní pozorování a recenzentům patří náš dík za cenné připomínky k původní verzi rukopisu.

Literatura

- ANONYMUS, 2012: Český hydrometeorologický ústav – URL: <http://old.chmi.cz> (přístup: 5. 1. 2012).
- BRANDL P., BÜRGER P. & PYKAL J., 2002: Ptáci přírodní rezervace Vrbenské rybníky u Českých Budějovic. – Sborn. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přírodní vědy 42(suppl.): 61–117.
- BUREŠ J., 1998: Hnízdění břehoušů černoocasých (*Limosa limosa*) na Českobudějovicku v 90. letech. – Sylvia 34: 33–39.
- BUREŠ J., 2012: Hnízdění břehoušů černoocasých (*Limosa limosa*) na Českobudějovicku v letech 1990–2009. – Sborn. Jihočes. Muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52 (suppl.): 22–29.
- DELANY S., SCOTT D., DODMAN T. & STROUD D., (eds) 2009: An Atlas of Wader Populations in Africa and Western Eurasia. – Wetlands International, Wageningen, Netherlands, 524 p.
- GAHURA V., 2010: Historie hnízdění kolihy velké (*Numenius arquata*) na jižní Moravě. – Crex 30: 108–126.
- HUDEK K., ŠTASTNÝ K., (eds) 2005: Fauna ČR. Ptáci 2 (2. přepracované a doplněné vydání). – Academia, Praha, 1210 p.
- KLOUBEC B. & KLIMEŠ Z., 1995: Ptactvo Vodňanska. – Sborn. Jihočes. muzea v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 35: 5–96.
- KUBELKA V., ZÁMEČNÍK V. & ŠÁLEK M., 2010: Výsledky monitoringu čejky chocholaté v ČR v roce 2008. – In: VRÁNOVÁ S. (ed.), Metody a výsledky výzkumu ptačích populací V., Sborník abstraktů z celostátní ornitologické konference k 35. výročí založení Východočeské pobočky České společnosti ornitologické, 22. – 24. 10. 2010, VČP ČSO, 25.
- MACHÁČEK P., PYKAL J., ŠEVČÍK J. & CHOBOTSKÁ J., 2008: Výsledky dlouhodobého monitoringu vodních ptáků na jižní Moravě a v jižních Čechách. – Ministerstvo životního prostředí, Praha, 56 p.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, 2007: Agroenvironmentální opatření České republiky 2007–2013. – Ministerstvo životního prostředí, Praha, 28 p.
- PYKAL J., JANDA J. & BÜRGER P., 1990: Atlas hnízdního rozšíření ptáků jižních Čech 1985–1989. – Informační zpravodaj správy CHKO Třeboňsko, 52 p.
- PYKAL J., 1992: Úbytek břehoušů černoocasých a vodoušů rudonohých v Českobudějovické pánvi. – Ochrana přírody 47: 13–15.
- SYCHRA J., DANIHELKA J., HERALT P., HORAL D., HORSÁK M., CHYTIL J., KUBÍČEK F., KVĚT J., MACHÁČEK P., PŘIKRYL I. & ROLEČEK J., 2008: Letnění rybníka Nesyt v roce 2007. – Živa 2008/4: 189–192.
- ŠÁLEK M., 1987: K historii a současnosti rozšíření břehouše černoocasého *Limosa limosa* L. a vodouše rudonohého *Tringa totanus* L. v Třeboňské pánvi. – Avifauna jižních Čech a její změny 2, Sborník přednášek, KSSPP OP České Budějovice, 1987: 221–230.
- ŠÁLEK M., 1996: Změny v početnosti a výběru hnízdního prostředí jihočeské populace vodouše rudonohého (*Tringa totanus*) v průběhu posledních padesáti let. – Sylvia 32: 117–135.
- ŠTASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K., 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. – Aventinum, Praha, 464 p.
- ŠTASTNÝ K., ŠOLC J. & ZEMAN J., 1974: Hnízdění kolihy velké (*Numenius arquata* L.) v jižních Čechách. – Sborn. Jihočes. Muzea v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 14(suppl. 2): 25–32.

Adresy autorů:

Vojtěch KUBELKA

Katedra ekologie, Přírodovědecká fakulta UK

Viničná 7

128 44, Praha 2

e-mail: kubelkav@gmail.com

Jiří PYKAL

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

nám. Přemysla Otakara II. 34

370 01, České Budějovice

e-mail: jiri.pykal@nature.cz

Tab. 1 – Pozorování jednotlivých druhů bahňáků v hnízdní sezóně 2007 na Českobudějovicku.

Tab. 1 – *Observations of wader species in České Budějovice area in the breeding season 2007.*

datum date	lokality locality	Počet number	Pozorovatel observer	Poznámka note
Pisila čáponohá				
21. 4.	Volešek	5 ex.	Pakandl M.	
29. 4.	Zbudovský ryb.	3 ex. (1M + 2F)	Kubelka V.	
4. 5.	Zbudovský ryb.	1 ex.	Pykal J.	
10. 5.	ryb. Černá	2 ex. (pár)	Pykal J.	
18. 5.	ryb. Černá	1 pár + 1 hnízdo	Kubelka V.	
27. 5.	Volešek	2 páry	Závora J.	
3. 6.	Volešek	1 pár	Kubelka V.	hnízdni chování
10. 6.	Volešek	1 pár + 1 hnízdo	Kubelka V.	
18. 6.	ryb. Nová	min. 2 ad.	Pykal J.	zběžné pozorování, možná přítomna i pull.
18. 6.	Volešek	2 ex.	Pykal J.	
23. 6.	ryb. Nová	1 pár + 3 pull.	Pakandl M.	
23. 6.	Volešek	11 ex.	Pakandl M.	
23. 6.	Volešek	13 ex.	Kubelka V.	1 pár + hnízdo + 11 ex. – 1 ex. má zraněnou nohu
2. 7.	Volešek	16 ad.	Frencl M.	
3. 7.	Volešek	2 ad. + 4 juv.	Frencl M.	
5. 7.	Knížecí ryb.	11 ex.	Kubelka V.	
5. 7.	Volešek	10 ex.	Kubelka V.	1 pár + 4 pull. + 4 ex.
7. 7.	Řežabinec	7 ex.	Kubelka V., Havlíček J.	
7. 7.	Volešek	1 pár + 4 juv.	Lučan R.	
12. 7.	Volešek	5 ad. + 3 juv. + 6 ex.	Závora J.	
12. 7.	MAPE Mydlovary	2 ad. + 3 juv.	Závora J.	
21. 7.	Volešek	4 ad. + 4 juv + 1 juv.	Závora J.	
29. 7.	Volešek	18 ex.	Kubelka V.	1 pár + 4 juv. + 12 ad.
2. 8.	Zbudovský ryb.	4 ad.	Kubelka V.	
2. 8.	Volešek	min. 9 ad.	Kubelka V.	
2. 8.	Knížecí ryb.	1 ad. + 4 juv.	Kubelka V.	

datum date	lokality locality	Počet number	Pozorovatel observer	Poznámka note
9. 8.	Zbudovský ryb.	2 ex.	Závora J.	
12. 8. – 19. 8.	Knížecí ryb.	2 ad. + 4 juv.	Jakeš P.	
13. 8.	Knížecí ryb.	3 ex.	Kubelka V.	

Tenkozobec opačný

1. 4.	Volešek	1 ex.	Kubelka V., Frencl M., Havlíček J.	
9. 4.	Volešek	4 ex.	Had T., Vondrka J.	
29. 4.	Zbudovský ryb.	1 pár	Kubelka V.	
30. 4.	Zbudovský ryb.	1 pár	Vondrka J.	
4. 5.	Zbudovský ryb.	2 páry	Pykal J.	hnízdni chování, obhajování teritoria
11. 5.	Zbudovský ryb.	2 páry hnízdí	Kubelka V.	2 hnízda
13. 5.	Zbudovský ryb.	5 ad. + 2 hnízda	Kubelka V.	
18. 5.	Zbudovský ryb.	3 ad. + 2 hnízda	Kubelka V.	
19. 5.	Zbudovský ryb.	4 ex.	Kovář P.	2ex. sedí na písčíně
30. 5.	Zbudovský ryb.	1 pár + X pull.	Závora J.	
4. 6.	Zbudovský ryb.	1 pár	Průša I.	hnízdni chování
10. 6.	Zbudovský ryb.	2 páry + 2 + 3 pull.	Kubelka V.	
16. 6.	Zbudovský ryb.	2 ad. + 3 pull.	Závora J.	
23. 6.	Zbudovský ryb.	2 ex.	Havlíček J.	
23. 6.	Zbudovský ryb.	min. 2 ad. + 2 pull./ juv.	Kubelka V.	
2. 7.	Zbudovský ryb.	2 ad. + 5 juv.	Frencl M.	
5. 7.	Zbudovský ryb.	6 ex.	Nosek F.	
12. 7.	Volešek	3 ad. + 6 juv.	Závora J.	juv. vzletná
21. 7.	Volešek	2 ad. + 4 juv.	Závora J.	juv. vzletná
25. 7.	Volešek	2 ad. + 2 juv.	Pakandl M.	
25. 7.	Zbudovský ryb.	9 ex.	Pakandl M.	
28. 7.	ryb. Martovec, Sudoměř	6 ex.	Nosek F.	
29. 7.	Zbudovský ryb.	min. 8 ex.	Kubelka V.	později odlet
29. 7.	Volešek	1 ex.	Kubelka V.	
31. 7.	Dehtář	3 ex.	Pakandl M.	
2. 8.	ryb. Nová	1 ad. + 3 juv.	Kubelka V.	
2. 8.	Zbudovský ryb.	7 ex.	Kubelka V.	možný přelet
2. 8.	Volešek	1 ad.	Kubelka V.	

Břehouš černoocasý

7. 3.	Volešek	2 ex.	Závora J.	
9. 3.	Volešek	1 ex.	Lučan R.	
11. 3.	Volešek	1 ad. SŠ	Kubelka V.	
11. 3.	Volešek	1 ex.	Pakandl M.	
25. 3.	Volešek	4 ex.	Kubelka V.	
27. 3.	Volešek	7 ex.	Závora J.	

datum date	lokality locality	Počet number	Pozorovatel observer	Poznámka note
29. 3.	Volešek	10 ex.	Závora J.	
30. 3.	Volešek	23 ex.	Lučan R., Šálek M.	
31. 3.	Zbudovský ryb.	9 ex.	Pakandl M.	
1. 4.	Volešek	6 ex.	Kubelka V., Frencl M., Havlíček J.	
7. 4.	Volešek	10 ex.	Lučan R.	
13. 4.	Munice, louky	4 páry tok	Bureš J.	na lokalitě nehnízdili
14. 4.	Zbudovský ryb.	6 ex.	Kubelka V.	
14. 4.	Volešek	min. 6 ex.	Kubelka V.	
19. 4.	Volešek	5 ex.	Lučan R., Šálek M.	
23. 4.	Volešek	4 ex.	Kubelka V.	
29. 4.	Zbudovský ryb.	1 pár tok	Kubelka V.	
5. 5.	Zbudovská blata	1 pár tok	Pakandl M.	
11. 5.	Volešek	min. 1 pár tok	Kubelka V.	
13. 5.	MAPE Mydlovary	1 ex.	Kubelka V.	odlet
13. 5.	Zbudovský ryb.	min. 1 ex.	Kubelka V.	
13. 5.	Volešek	min. 2 páry	Kubelka V.	
15. 5.	Volešek	2 páry	Bureš J.	podle chování s mláďaty
18. 5.	Zbudovský ryb.	2 ex.	Kubelka V.	
22. 5.	Volešek	min. 3 ad. tok	Kubelka V.	
3. 6.	Volešek	min. 3 ad.	Kubelka V.	
10. 6.	Zbudovský ryb.	2 ad.	Kubelka V.	pravděpodobně hnízdí v zarostlejších poloostrově
10. 6.	Volešek	min. 3 ex.	Kubelka V.	pouze 1 ex. varuje
10. 6.	Knížecí ryb.	2 ad.	Kubelka V.	
16. 6.	Volešek	13 ex.	Závora J.	
23. 6.	Zbudovský ryb.	1 ex.	Pakandl M.	

Koliha velká

14. 3.	Bezdrv	1 ex.	Vondrka J.	
31. 3.	Volešek	4 ex.	Pakandl M.	
1. 4.	Volešek	4 ex.	Kubelka V., Frencl M., Havlíček J.	
7. 4.	Volešek	4 ex.	Lučan R.	
22. 4.	Dehtář	5 ex.	Vondrka J., Částek M.	
23. 4.	Volešek	1 ex.	Kubelka V.	
29. 4.	Zbudovský ryb.	3 ex.	Kubelka V.	
29. 4.	Dehtář	4 ex.	Vondrka J.	
5. 5.	Volešek	4 ex.	Pakandl M.	
7. 5.	Volešek	4 ex.	Vondrka J.	
12. 5.	Volešek	1 ex.	Pakandl M.	

datum date	lokality locality	Počet number	Pozorovatel observer	Poznámka note
18. 5.	Zbudovský ryb.	1 ex.	Kubelka V.	
4. 6.	Zbudovský ryb.	3 ex.	Průša I.	
10. 6.	Zbudovský ryb.	4 ex.	Kubelka V.	zarůstající dno, vhodné i pro koihry?
10. 6.	Knížecí ryb.	1 ex.	Kubelka V.	
12. 6.	Zbudovský ryb.	4 ex.	Pakandl M.	
23. 6.	Zbudovský ryb.	1 ex.	Pakandl M.	
23. 6.	Knížecí ryb.	6 ex.	Kubelka V.	
2. 7.	Volešek	4 ex.	Frencl M.	
5. 7.	Knížecí ryb.	8 ex.	Kubelka V.	
5. 7.	Volešek	1 ex.	Kubelka V.	
5. 7.	Zbudovský ryb.	11 ex.	Nosek F.	
12. 7.	Zbudovský ryb.	12 ex.	Průša I.	
17. 7.	Zbudovský ryb.	5 ex.	Pykal J.	
25. 7.	Zbudovský ryb.	19 ex.	Pakandl M.	
25. 7.	ryb. Černá	3 ex.	Pakandl M.	
25. 7.	Knížecí ryb.	3 ex.	Pakandl M.	
29. 7.	Zbudovský ryb.	min. 12 ex.	Kubelka V.	
31. 7.	Zbudovský ryb.	2 ex.	Pakandl M.	
31. 7.	Volešek	9 ex.	Pakandl M.	
2. 8.	Řežabinec	1 ex.	Kubelka V.	
2. 8.	Zbudovský ryb.	7 ex.	Kubelka V.	
2. 8.	Knížecí ryb.	11 ex.	Kubelka V.	
4. 8.	Hlásný rybník	15 ex.	Nosek F.	
12. 8.–15. 8.	Knížecí ryb.	10–16 ex.	Jakeš P.	

Vodouš rudonohý

9. 3.	Volešek	2 ex.	Lučan R.	
11. 3.	Volešek	2 ad. SŠ	Kubelka V.	
11. 3.	Volešek	2 ex.	Pakandl M.	
18. 3.	Volešek	min. 18 ex.	Lučan R., Kubešová M.	
25. 3.	Haklovy Dvory	1 pár	Kubelka V.	podmáčená pastvina, 11. 4. již nic – suchá
25. 3.	Volešek	14 ex.	Kubelka V.	
27. 3.	Volešek	12 ex.	Závora J.	
1. 4.	Volešek	min. 8 ex.	Kubelka V., Frencl M., Havlíček J.	
7. 4.	Volešek	min. 6 ex.	Lučan R.	
14. 4.	MAPE Mydlovary	6 ad.	Kubelka V.	
14. 4.	Zbudovský ryb.	1 ex.	Kubelka V.	
14. 4.	Volešek	min. 2 ex.	Kubelka V.	
19. 4.	Volešek	min. 2 ex.	Lučan R.	
23. 4.	Volešek	1 ex.	Kubelka V.	
29. 4.	Zbudovský ryb.	3 ex.	Kubelka V.	1 pár tok
6. 5.	Dehtář	3 ex.	Vondrka J.	

datum date	lokality locality	Počet number	Pozorovatel observer	Poznámka note
7. 5.	Zbudovská blata	1 pár	Vondrka J.	
11. 5.	Dívčice, sádky	2 ex.	Kubelka V.	odlet na MAPE Mydlovary (tam předtím 0)
11. 5.	Zbudovský ryb.	min. 6 ex.	Kubelka V.	min. 1 pár tok
11. 5.	Volešek	min. 1 pár hnízdí	Kubelka V.	odlety
13. 5.	MAPE Mydlovary	1–2 páry	Kubelka V.	
13. 5.	Dívčice, sádky	1 ex.	Kubelka V.	
13. 5.	Zbudovský ryb.	min. 3 ex.	Kubelka V.	1 pár tok
13. 5.	Volešek	min. 1 pár	Kubelka V.	
13. 5.	Knížecí ryb.	1 ex.	Kubelka V.	
15. 5.	ryb. Černá	2 páry	Bureš J.	hnízdni chování
15. 5.	Volešek	3 páry	Bureš J.	hnízdni chování
15. 5.	Zbudovský ryb.	1 pár	Bureš J.	hnízdni chování
18. 5.	ryb. Černá	min. 1 pár	Kubelka V.	
18. 5.	Zbudovský ryb.	min. 1 ex.	Kubelka V.	
19. 5.	MAPE Mydlovary	4 ex. + 2 pull.	Kovář P.	
22. 5.	Volešek	min. 6 ad. tok	Kubelka V.	
22. 5.	Knížecí ryb.	1 pár tok	Kubelka V.	
3. 6.	Volešek	min. 3 páry hnízdí + 4 ex.	Kubelka V.	intenzivně varují, nejspíš mláďata
4. 6.	MAPE Mydlovary	1 p. hnízdni chování	Průša I.	
10. 6.	MAPE Mydlovary	min. 4 ad. + 2 juv.	Kubelka V.	druhý pár pravděpodobně malá pull., silně varoval
10. 6.	Volešek	21 ex.	Kubelka V.	3 páry hnízdí + 11 ad. + 1 pull./ juv. + min. 3 pull.)
23. 6.	MAPE Mydlovary	min. 3 ad. + 4 + 3 pull.	Kubelka V.	
23. 6.	Volešek	8 ex.	Kubelka V.	3 ex. na hnízdišti – hnůj
5. 7.	Volešek	min. 5 ex. varuje	Kubelka V.	

Obr. 1 – Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*) v příhodném hnízdním biotopu, chlévské mrvě navezené do rybníka Volešek (foto V. Kubelka 13. 5. 2007).

Fig. 1 – Black-tailed Godwit (*Limosa limosa*) in beneficial breeding biotope, manure that has been transported to Volešek Pond (photo by V. Kubelka 13. 5. 2007).

Obr. 2 – Hnízdo břehouše černoocasého (*Limosa limosa*) v kukuřičném poli u Plástovic, v blízkosti Zbudovských blat (foto V. Kubelka 28. 5. 2009).

Fig. 2 – Nest of Black-tailed Godwit (*Limosa limosa*) in a maize field near Plástovice, next to Zbudovská blata (photo by V. Kubelka 28. 5. 2009).